

ĢENERĀLADVOKĀTA M. POJAREŠA MADURU [M. POLARES MADURO]

SECINĀJUMI,

sniegti 2006. gada 14. decembrī<sup>1</sup>

1. Vai atbilstoši Kopienu tiesībām un pamatprincipiem, kurus tās garantē, saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 4. decembra Direktīvu 2001/97/EK, ar kuru izdarīti grozījumi Padomes Direktīvā 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai (OV L 344, 76. lpp.), ir uzlikt pienākumu advokātam informēt kompetentās iestādes par visiem viņa rīcībā esošiem faktiem, kas varētu liecināt par nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanu? Jautājums, kas radies šajā lietā, varētu Tiesai dot iemeslu izvērtēt vienu no Eiropas Savienību veidojošo tiesisko valstu galvenajām vērtībām — advokāta profesionālo noslēpumu<sup>2</sup>. Lai gan šī vērtība nav apstrīdama, tiesiskais regulējums, kas to aizsargā, joprojām ir nenoteikts un strīdīgs. Uz kāda pamata šī aizsardzība ir jānodrošina? Vai no tā ir iespējamās atkāpes un kādos apstākļos? Atbilstoši kādiem kritērijiem var nošķirt to, kas attiecas uz noslēpumu, un to, kas uz to neattiecas?

2. Šī Tiesa nebūs pirmā, kurai jāatbild uz šiem jautājumiem. Dažām valsts tiesām Savienībā un ārpus tās jau ir bijis jāizlemj līdzīgi jautājumi<sup>3</sup>. Turklāt Tiesa varēs lietderīgi atsaukties uz dažiem savas judikatūras piemēriem. Tiesas judikatūrā jau ir nostiprināts princips, ka korespondence starp advokātu un klientu ir konfidenciāla<sup>4</sup>, un ir atzīts advokāta profesijas īpašais statuss un noteikumi, kuriem tā ir pakļauta<sup>5</sup>.

## I — Lietas apstākļi

3. Lai pareizi saprastu šīs lietas nozīmi, manuprāt, ievadā ir lietderīgi atgādināt

1 — Oriģinālvaloda — portugāļu.

2 — Profesionālā noslēpuma aizsardzība ir īpaši minēta Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. pantā, saskaņā ar kuru ir nostiprinātas "katra cilvēka tiesības uz pieeju savas lietas materiāliem, ievērojot likumīgās konfidencialitātes, kā arī profesionālā noslēpuma un komercnoslēpuma intereses".

3 — Minēšu, piemēram, Britu Kolumbijas (Kanāda) Augstākās tiesas 2001. gada 20. novembra lēmumu. Tā kā šai tiesai bija jālemj par jautājumu, vai juriskonsulti bija atbrīvoti no pienākuma paziņot Kanādas finanšu darījumu un paziņojumu analīzes centram par aizdomīgiem finanšu darījumiem, tā uzskatīja par lietderīgu atsaukties uz Direktīvas 2001/97 noteikumiem, kas tajā laikā bija pieņemšanas stadijas beigu posmā.

4 — 1982. gada 18. maija spriedums lietā 155/79 *AM & S* (*Recueil*, 1575. lpp.). Par šo jautājumu skat. pētījumu: Vesterdorf, B., "Legal Professional Privilege and the Privilege Against Self-Incrimination in EC Law: Recent Developments and Currents Issues", izdevumā *Fordham International Law Journal*, 2005, 1179. lpp.

5 — 2002. gada 19. februāra spriedums lietā C-309/99 *Wouters u.c.* (*Recueil*, I-1577. lpp.).

apstrīdētās tiesību normas izveidi un apstākļus, kādos tā ir apstrīdēta.

## A — Kopienų tiesības

4. Stāsta, ka jēdziens *money laundering* (tiešā tulkojumā — “naudas atmazgāšana”, ar ko domāta nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšana) ir cēlies no Amerikas Savienotajās Valstīs izveidojušās prakses, kad kriminālas organizācijas iegādājās velas mazgātavas un automašīnu mazgātavas, lai sajauktu ienākumus, kas gūti it īpaši no alkohola kontrabandas alkohola aizlieguma laikā, ar likumīgi gūtiem ienākumiem. Par šī jēdziena izcelsmi var diskutēt, bet par tā jēgu šaubu nav. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana apzīmē tādu darbību kopumu, kuru mērķis ir padarīt šķietami likumīgus noziedzīgi iegūtus līdzekļus.

5. Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir parādība, kas izmanto un pat gūst labumu no pasaules tirdzniecības liberalizācijas, un tā atbilstoši tās pieaugumam ir jāapkaro starptautiskas sadarbības veidā<sup>6</sup>. 1980. gadā Eiropas

padome pieņēma Rekomendāciju par pasākumiem pret noziedzīgas izcelsmes līdzekļu pārskaitīšanu un glabāšanu<sup>7</sup>. Kaut gan šim dokumentam bija tikai norādes raksturs, ar to tika aizsākta starptautiskā cīņa pret nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanu. 1988. gada 19. decembrī Vinē tika pieņemta Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu tirdzniecību<sup>8</sup>. Šajā konvencijā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana tiek uzskatīta par kriminālnoziedzumu un par to tiek paredzēts sods. 1990. gadā Eiropas Padome pieņēma Konvenciju par noziedzīgā ceļā gūto ienākumu legalizēšanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju<sup>9</sup>. Pastiprinot sadarbību reģionālā līmenī, šīs konvencijas mērķis ir paplašināt naudas legalizēšanas jēdziena definīciju un uzlikt pienākumu valstīm, kas to parakstījušas, pieņemt sankcijas. Vienlaicīgi tika izveidota Finanšu darījumu darba grupa (turpmāk tekstā — “FATF”), starptautiska iestāde, kas nodibināta pēc G7 iniciatīvas 1989. gadā Parīzē, lai izstrādātu un atbalstītu stratēģiju cīņai pret šo ļaunumu. Kopš 1990. gada FATF ir publicējusi četrdesmit rekomendācijas, kas kalpo par pamatu starptautiski saskaņotai cīņai<sup>10</sup>.

6. Šādā jau samērā normatīvu piesātinātā situācijā Eiropas Kopiena nolēma rīkoties.

6 — Šajā sakarā skat. preambulas piekto apsvērumu Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 26. oktobra Direktīvā 2005/60/EK par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai (OV L 309, 15. lpp.).

7 — Eiropas Padomes Rekomendācija Nr. R(80) 10 par pasākumiem pret noziedzīgas izcelsmes līdzekļu pārskaitīšanu un glabāšanu, pieņemta 1980. gada 27. jūnijā.

8 — Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu tirdzniecību, pieņemta Konferencēs 6. plenārsēdē 1988. gada 19. decembrī.

9 — Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgā ceļā gūto ienākumu legalizēšanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju, pieņemta Strāsbūrā 1990. gada 8. novembrī.

10 — FATF, *Les Quarante Recommandations*, 1990, pārskatītas 1996. un 2003. gadā.

Tai bija ne tikai jāpiedalās šajā starptautiskajā cīņā, bet arī jāaizsargā Eiropas kopējā tirgus integritāte<sup>11</sup>. Tādēļ tika pieņemta Padomes 1991. gada 10. jūnija Direktīva 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai (OV L 166, 77. lpp.), kurā Kopienas likumdevējs nosaka nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas aizlieguma principu Kopienā un pieprasa, lai dalībvalstis ieviestu sistēmu kredītiestādēm un finanšu iestādēm adresētiem pienākumiem identificēt apšaubāmus darījumus, par tiem informēt un tos novērst.

7. Tiesību norma, kas apstrīdēta šajā lietā, ir pieņemta Direktīvā 91/308 veiktu grozījumu rezultātā. Direktīva 2001/97 tika pieņemta, jo Kopienas likumdevējs vēlējās aktualizēt Direktīvu 91/308, ņemot vērā Komisijas secinājumus un Eiropas Parlamenta un dalībvalstu izteiktās vēlmēs, kā arī, ievērojot pirmajos direktīvas piemērošanas gados uzkrāto pieredzi, to paplašināt, piemērojot citās jomās un jaunos darbības virzienos. No tā it īpaši izriet, ka Direktīvas 91/308 6. pantā minētais pienākums informēt atbildīgās ies-

tādes par iespējamām aizdomām nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jomā tiek piemērots arī "notāriem un citiem neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvjiem", kad tie pilda zināmas funkcijas.

8. Šī paplašināšana, kas ir šīs lietas pamatā, notika ilgu, dažādos līmeņos veiktu pārdomu rezultātā. 1996. gadā FATF, pārskatot savas rekomendācijas, lūdza valstu iestādes paplašināt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanas pasākumu piemērošanas jomu, tos attiecinot uz finanšu darbībām, kuras veic tādu profesiju pārstāvji, kas nav finansisti. 2001. gadā FATF atkārtoja, ka, ņemot vērā to, ka "noziedznieki, lai legalizētu noziedzīgi gūtus līdzekļus, arvien biežāk pēc padoma vai cita veida palīdzības vērsas pie profesionāļiem un starpniekiem", tā uzskata, ka "ir jāpaplašina četrdesmit rekomendāciju piemērošanas joma, lai tās attiecinātu uz septiņām darbības jomām un tādu profesiju pārstāvjiem, kas nav finansisti," ieskaitot "advokātus un notārus"<sup>12</sup>.

9. Šāda rekomendācija nevarēja palikt neievērota Kopienā. Direktīvas 91/308 12. pantā paredzēts, ka "dalībvalstis nodrošina, ka šīs direktīvas noteikumus vai daļu šo noteikumu attiecinā uz profesijām un uzņēmumu kategorijām, kas nav 1. pantā minētās kredītiestādes un finanšu iestādes un kas ir saistītas ar

11 — Skat. ģenerālvokāta Sadzī [Saggio] secinājumus lietā C-290/98 Komisija/Austrija (*Recueil*, I-7835, lpp., 3. punkts), kurā Tiesas priekšsēdētājs rīkojumu izdeva 2000. gada 29. septembrī.

12 — FATF, *Rapport Annuel 2000-2001*, 2001. gada 22. jūnijs, 17. un 19. lpp.

darbībām, kuras it īpaši var tikt izmantotas naudas legalizēšanas nolūkiem”. Turklāt atbilstoši šīs direktīvas 13. pantam Komisijā tika izveidota kontaktkomiteja, kuras uzdevums it īpaši bija “izvērtēt, vai kāda profesija vai uzņēmumu kategorija ir jāiekļauj 12. panta piemērošanas jomā gadījumā, ja ir konstatēts, ka kādā dalībvalstī šāda profesija vai uzņēmumu kategorija ir izmantota nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai”.

matvežus, advokātus, nodokļu konsultantus un ārstata grāmatvežus, kurus naudas legalizētāji var iesaistīt nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanā vai ļaunprātīgi izmantot, lai

— tiem daļēji vai pilnībā piemērotu direktīvas noteikumus un

— vajadzības gadījumā tiem piemērotu jaunos noteikumus, ņemot vērā šo profesiju īpašos apstākļus un it īpaši pilnībā ievērojot tiem specifisko profesionālā noslēpuma pienākumu [...]”<sup>14</sup>.

10. Pēc pirmajiem Komisijas ziņojumiem par direktīvas piemērošanu Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome ieņēma nostāju par labu tam, lai direktīvas 6. pantā minēto informācijas paziņošanas pienākumu attiecinātu arī uz citām personām un profesiju kategorijām, nevis tikai kredītiestādēm<sup>13</sup>. 1999. gada marta rezolūcijā par otro Komisijas ziņojumu Parlaments īpaši aicināja Komisiju iesniegt tiesību akta projektu, lai direktīvā izdarītu grozījumus, paredzot, ka “direktīvas piemērošanas jomā iekļauj tādu profesiju pārstāvjus kā nekustamā īpašuma aģentus, personas, kas tirgojas ar mākslas darbiem, izsolītājus, kazino darbiniekus, valūtas maiņas punktu darbiniekus, naudas pārvadātājus, notārus, grā-

11. Pamatojoties uz to, Komisija 1999. gada jūlijā iesniedza direktīvas grozījumu projektu<sup>15</sup>. Tajā bija noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai direktīvā paredzētās tiesību normas tiktu piemērotas arī “notāriem un citiem neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvjiem, kad tie pārstāv klientus vai viņiem palīdz” zināmās finansiāla un komerciāla rakstura darbībās. Tomēr tajā bija arī paredzēta atkāpe, kas ir piemērojama ierobežoti, — dalībvalstīm direktīvā paredzētais pienākums juridisko profesiju pārstāvjiem

13 — Skat. it īpaši darbības programmu organizētās noziedzības jomā (pieņēmusi Padome 1997. gada 28. aprīlī) [OV C 251, 1. lpp., 26. punkta e) apakšpunkts].

14 — Rezolūcija par otro Komisijas ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu piemērošanu (OV 1999, C 175, 39.–42. lpp.).

15 — Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas projekts, ar ko groza Direktīvu 91/308 [1999. gada 14. jūlija COM(1999) 352, galīgā redakcija].

nebija jāuzliek saistībā ar informāciju, “ko viņiem ir sniedzis klients, lai viņu pārstāvētu tiesas procesā”. Šī atkāpe savukārt “neattiecas uz gadījumiem, kad ir iemesls aizdomām, ka tiek lūgti padomi, kā atvieglot naudas legalizēšanu”.

13. Padomes 2000. gada novembrī pieņemtā kopējā nostāja paredzēja kompromisa risinājumu<sup>17</sup>. Tika ieteikts apstrīdēto tiesību normu formulēt šādi:

“Dalībvalstīm nav notāriem, neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvjiem, revidentiem, ārštata grāmatvežiem un nodokļu konsultantiem jāpiemēro 1. punktā paredzētie pienākumi saistībā ar informāciju, kuru viņi saņem no klienta vai iegūst par klientu, izvērtējot klienta juridisko situāciju vai aizstāvot vai pārstāvot klientu tiesas procesā vai saistībā ar šādu tiesas procesu, ieskaitot konsultācijas par procesa uzsākšanu vai izvairīšanos no tā, neatkarīgi no tā, vai šī informācija ir iegūta vai saņemta pirms, pēc šāda procesa vai tā laikā.”<sup>18</sup>

12. Par šo priekšlikumu tika daudz diskutēts. Beigās pieņemtā redakcija atspoguļo šīs debates. Atzinumā par Komisijas priekšlikumu Parlaments pilnībā noraidīja to, ka šo pienākumu sniegt informāciju varētu uzlikt neatkarīgiem advokātiem vai juridiskajiem birojiem, vai regulētu juridisko profesiju pārstāvjiem, kas veic ne tikai pārstāvību tiesā, bet arī sniedz juridiskas konsultācijas<sup>16</sup>. Tādējādi šis atzinums divos aspektos atšķiras no priekšlikuma: pirmkārt, dalībvalstu iespēju paredzēt atkāpes pārveidojot par pienākumu ieviest šīs atkāpes un, otrkārt, paplašinot atkāpes piemērošanu ne tikai pārstāvbai tiesā, bet arī juridisko konsultāciju jomā.

14. Lai gan atkāpe ir tikai dalībvalstīm sniegta iespēja, tās piemērošanas joma ir ievērojami paplašināta. Saskaņā ar Komisijas viedokli šāda nostāja bija ne tikai saderīga ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju (turpmāk tekstā —

16 — Eiropas Parlamenta 2000. gada 5. jūlija atzinums (OV 2001, C 121, 133. lpp.).

17 — Kopējā nostāja (EK) Nr. 5/2001, ko 2000. gada 30. novembrī pieņēma Padome, lai pieņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu, ar ko groza Direktīvu 91/308 (OV 2001, C 36, 24. lpp.).

18 — *Ibidem*, 28. lpp.

“ECTK”), bet arī atbilda Parlamenta izstrādāto labojumu būtībai<sup>19</sup>. Tomēr Parlamenta viedoklis tāds nebija. Rezolūcijā par Padomes kopējo nostāju, pilnībā pārņemot kopējas nostājas formulējumu par atkāpes piemērošanas jomu, tas atgādināja savu vēlmi tiesībās paredzēto atkāpi pārveidot par dalībvalstīm saistošu noteikumu<sup>20</sup>.

15. Komisijas nostāja šajā jautājumā bija neskaidra<sup>21</sup>. No vienas puses, nepieciešamības “nodrošināt direktīvas atbilstību [ECTK]” dēļ Komisija atzina, ka tā zināmā mērā piekrita “Parlamenta vēlmei aizliegt iespēju pieprasīt sniegt paziņojumu par aizdomām par nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanu, ko radījusi informācija, kuru advokāti vai notāri saņēmuši, pildot klienta pārstāvības funkcijas tiesas procesā vai izvērtējot juridisko situāciju”. Bet, no otras puses, tā

uzskatīja “par nepieņemamu, ka šie apsvērumi būtu vispārīgi piemērojami citu profesiju pārstāvjiem, nevis juristiem”. Šī iemesla dēļ Parlamenta izstrādātais labojums tika noraidīts.

16. Tā kā Padome nolēma piekrist Komisijas viedoklim šajā jautājumā, tika izveidota samierināšanas komiteja. Šīs samierināšanas gaitā atbilstoši Parlamenta teiktajam izrādījās, ka “2001. gada 11. septembra notikumi Amerikas Savienotajās Valstīs bija nopietni mainījuši viedokli šajā jautājumā, jo no minētā brīža direktīva par nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanu tika uztverta kā būtisks faktors cīņā pret terorismu”<sup>22</sup>. Šajos jaunajos apstākļos tika panākts kompromiss, kas ļāva Parlamentam 2001. gada 13. novembrī ar balsu vairākumu pieņemt šo dokumentu trešajā lasījumā un Padomei to apstiprināt 2001. gada 19. novembrī.

17. Šis kompromiss bija šāds. Direktīvas 91/308, kurā izdarīti grozījumi ar Direktīvu 2001/97, (turpmāk tekstā — “direktīva”) jaunie panti — 2.a pants un 6. pants — palika negrozīti.

19 — Komisijas 2001. gada 12. janvāra paziņojums Parlamentam atbilstoši EK līguma 251. panta 2. punkta otrajai daļai par kopējo nostāju, ko pieņēmusi Padome, lai pieņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu, ar ko groza Direktīvu 91/308 (SEC(2001) 12).

20 — Eiropas Parlamenta 2001. gada 5. aprīļa normatīvā rezolūcija par priekšlikumu Padomes kopējai nostājai [C 21 E (2002), 305. lpp., grozījums Nr. 22].

21 — Komisijas 2001. gada 13. jūnija atzinums atbilstoši EKL 251. panta 2. punkta c) apakšpunktam par Eiropas Parlamenta grozījumiem Padomes kopējā nostājā attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas projektu, ar ko groza Direktīvu 91/308 [COM(2001) 330, galīgā redakcija].

22 — Eiropas Parlamenta 2001. gada 5. novembra ziņojums par Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas kopējo projektu, ko apstiprinājusi Samierināšanas komiteja un ar ko groza Direktīvu 91/308 [PE-CONS 3654/2001 — C5-0496/2001 — 1999/0152(COD)].

18. Tādējādi 2.a pantā ir paredzēts, ka:

iii) bankas kontu, krājkontu vai vērtspapīru kontu atvēršanu vai pārvaldīšanu;

“Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka šajā direktīvā paredzētie pienākumi tiek piemēroti šādām iestādēm:

iv) sabiedrību dibināšanai, darbībai un vadišanai nepieciešamo ieguldījumu organizēšanu;

[..]

v) trastu, sabiedrību vai līdzīgu struktūru dibināšanu, darbību vai vadišanu;

5) notāriem un citiem neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvjiem, kad viņi

b) vai darbojas klienta vārdā un interesēs kādā finanšu vai nekustamā īpašuma darījumā.”

a) palīdz klientiem sagatavot vai noslēgt darījumus saistībā ar

i) nekustamā īpašuma vai saimniecisko vienību pirkšanu un pārdošanu;

19. Savukārt 6. pantā ir paredzēts:

ii) klienta naudas, vērtspapīru vai citu aktīvu pārvaldīšanu;

“1. Dalībvalstis nodrošina, lai iestādes un personas, uz kurām attiecas šī direktīva, kā arī to vadītāji un darbinieki pilnībā sadarbo-

tos ar iestādēm, kas ir atbildīgas par cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu:

a) pēc savas iniciatīvas informējot minētās iestādes par visiem faktiem, kas varētu liecināt par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu;

b) pēc šo iestāžu pieprasījuma sniegtot tām visu vajadzīgo informāciju attiecīgajos tiesību aktos paredzētajā kārtībā.

2. 1. punktā minēto informāciju nosūta iestādēm, kas ir atbildīgas par cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu dalībvalstī, kuras teritorijā atrodas iestāde vai persona, kas nodod informāciju. Šo informāciju parasti nodod persona vai personas, ko iestāde vai persona, uz kuru attiecas šī direktīva, iecēlusi 11. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētajā kārtībā.

3. 2.a panta 5. punktā minēto notāru un neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvju gadījumā dalībvalstis var iecelt atbilstošu attiecīgās profesijas pašpārvaldes organizāciju, kura būtu jāinformē par 1. punkta

a) apakšpunktā minētajiem faktiem, un šādā gadījumā noteikt atbilstošas sadarbības formas starp šo organizāciju un iestādēm, kas ir atbildīgas par cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Dalībvalstīm 1. punktā noteiktie pienākumi nav jāpiemēro notāriem, neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvjiem, revidentiem, ārštata grāmatvežiem un nodokļu konsultantiem saistībā ar informāciju, ko viņi saņem no klienta vai uzzinājuši par klientu, izvērtējot šī klienta juridisko situāciju vai aizstāvēt, vai pārstāvēt šo klientu tiesas procesā vai saistībā ar šo procesu, ieskaitot konsultācijas par procesa ierosināšanu vai izvairīšanos no tā, neatkarīgi no tā, vai šī informācija ir iegūta vai saņemta pirms šāda procesa, tā laikā vai pēc tā.” [Neoficiāls tulkojums]

20. Savukārt samierināšanās noveda pie zināmu grozījumu izdarīšanas direktīvas preambulas apsvērumu formulējumā saistībā ar juridiskajām profesijām piemērojamo režīmu. Preambulas sešpadsmitajā apsvērumā izklāstīts princips, saskaņā ar kuru “direktīvas tiesību normas būtu jāattiecinā uz notāriem un neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvjiem, kā tos ir definējušas dalībvalstis, ja viņi piedalās finanšu vai uzņēmumu interesēs noslēgtos darījumos, ieskaitot nodokļu konsultācijas, darījumus, kuros ir



palielināts risks, ka juridisko profesiju pārstāvju sniegtos pakalpojumus var izmantot, lai legalizētu nelikumīgi iegūtus līdzekļus". Taču nākamajā apsvērumā tiek precizēts, ka, "ja klienta juridisko situāciju izvērtē vai klientu tiesas procesā pārstāv neatkarīgi likumīgi atzītu un kontrolētu profesiju pārstāvji, kuri sniedz juridiskās konsultācijas, piemēram, advokāti, nebūtu pareizi saskaņā ar šo direktīvu saistībā ar šīm darbībām viņiem uzlikt pienākumu ziņot par iespējamām aizdomām par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. No paziņošanas pienākuma jāatbrīvo visa informācija, kas iegūta pirms tiesas procesa, tā laikā vai pēc tā, kā arī izvērtējot klienta juridisko situāciju. Tādējādi uz juridiskajām konsultācijām joprojām attiecas pienākums neizpaust profesionālo noslēpumu, ja vien juridiskais konsultants pats nepiedalās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā, juridiskās konsultācijas mērķis nav legalizēt nelikumīgi iegūtus līdzekļus vai ja advokāts nezina, ka klients lūdz juridisko konsultāciju, lai legalizētu nelikumīgi iegūtus līdzekļus".

21. Visbeidzot, jāprecizē, ka Direktīva 91/308 nesen tika atcelta ar Direktīvu 2005/60. Šīs direktīvas tekstā bez grozījumiem ir pārņemtas šajā lietā apstrīdētās tiesību normas<sup>23</sup>.

23 — 2. pants un 23. panta 2. punkts.

## B — Valsts tiesības

22. Šīs lietas pamatā ir divas prasības, kuras *Cour d'arbitrage* (Šķirētiesa, Beļģija) vienlaicīgi cēla *Ordre des barreaux francophones et germanophone* [Franciski un vāciski runājošo advokātu kolēģija] (turpmāk tekstā — "OBFG") kopā ar *Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles* [Briseles Franciski runājošo advokātu kolēģija] un *Ordre des barreaux flamand* [Flāmu advokātu kolēģija] kopā ar *Ordre néerlandais des avocats de Bruxelles* [Briseles Holandiski runājošo advokātu kolēģija]. Šajās prasībās ir lūgts atcelt dažas tiesību normas, kas ietvertas 2004. gada 12. janvāra likumā par grozījumu izdarīšanu 1993. gada 11. janvāra likumā par finanšu sistēmas izmantošanas nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai novēršanu, 1993. gada 22. marta likumā par kredītiestāžu statusu un kontroli un 1995. gada 6. aprīļa likumā par ieguldījumu sabiedrību statusu un kontroli, kā arī finanšu pakalpojumu starpniekiem un ieguldījumu konsultantiem. Šiem prasības pieteikumiem pievienojās *Conseil des barreaux de l'Union européenne* [Eiropas Savienības Advokātu padome] (turpmāk tekstā — "ESAP"), *Ordre des avocats du barreau de Liège* [Ljēžas Advokātu kolēģija] un Ministru Padome.

23. Precizēšu, ka 2004. gada 12. janvāra likuma mērķis bija Beļģijas tiesību sistēmā transponēt Direktīvu 2001/97, ar ko izdarīti grozījumi Direktīvā 91/308. Tādējādi tajā paredzēts 2.b pants, kura teksts ir vienāds ar direktīvas 2.a panta 5. punktu. Turklāt, izmantojot direktīvas 6. panta 3. punkta otrajā daļā sniegto iespēju, ar šo likumu Beļģijas tiesību aktos tika iekļauts 14.a panta 3. punkts, kurā paredzēts, ka "2.b pantā minētajām personām šāda informācija nav jāsniedz, ja tā ir iegūta no klienta vai par klientu, izvērtējot šī klienta juridisko situāci-

ju vai aizstāvēt vai pārstāvēt šo klientu tiesas procesā vai saistībā ar šo procesu, ieskaitot konsultācijas par procesa ierosināšanu vai izvairīšanos no tā, neatkarīgi no tā, vai šī informācija ir iegūta vai saņemta pirms šāda procesa, tā laikā vai pēc tā”.

24. No rīkojuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izriet, ka prasītājas šo likumu galvenokārt kritizē par to, ka saskaņā ar to 1993. gada 11. janvāra likumā paredzētais pienākums tiek piemērots arī advokātiem. Saskaņā ar prasītāju viedokli tas aizskar profesionālā noslēpuma principu un advokātu neatkarību, ko aizsargā Konstitūcijā un ECTK noteiktās tiesības. *Cour d'arbitrage* spriedumā atzīst, ka, lai gan profesionālais noslēpums ir “tiesību uz aizstāvību pamatelementi”, no tā var atkāpties, “kad tas ir nepieciešams vai ja tas ir pretrunā kādai vērtībai, kas tiek uzskatīta par svarīgāku”, tomēr ar nosacījumu, ka šo atkāpi pamato svarīgi iemesli un tā ir strikti samērīga.

jums, kas uzdots Tiesai saskaņā ar EKL 234. panta trešo daļu, ir šāds:

“Vai 1. panta 2. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 4. decembra Direktīvā 2001/97/EK, ar kuru grozīta Padomes Direktīva 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai, pārkāpj Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantā garantētās tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu un tādējādi Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 2. punktu, ciktāl jaunajā 2.a panta 5. punktā, kas ar to ieviests Direktīvā 91/308/EEK, šo direktīvu, kuras mērķis būtībā ir noteikt tajā minētajām personām un organizācijām pienākumu informēt iestādes, kas ir atbildīgas par cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, par visiem faktiem, kas varētu liecināt par šādu legalizēšanu (Direktīvas 91/308/EEK 6. pants, kas aizstāts ar Direktīvas 2001/97/EK 1. panta 5. punktu), ir paredzēts piemērot arī neatkarīgu juridisko profesiju pārstāvjiem, ieskaitot advokātus?”

## II — Spēkā esamības kontroles apmērs

25. Tomēr jāņem vērā, ka apstrīdētās tiesību normas ir radušās Direktīvas 2001/97 transpozīcijā noteiktas paplašināšanas dēļ. Tādējādi diskusija par Beļģijas likuma atbilstību konstitūcijai ir atkarīga no jautājuma par Kopienų direktīvas spēkā esamību. Šis jautā-

26. Lai novērtētu apstrīdētās tiesību normas spēkā esamību saistībā ar Kopienų tiesībām, vispirms ir precīzi jānosaka noteikumi, saistībā ar kuriem šī tiesību norma ir jāizvērtē.

Rīkojumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu *Cour d'arbitrage* atsaucas uz ECTK 6. pantu par tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu un tādējādi uz Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 2. punktu.

lietā, uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos neatkarīgā un objektīvā ar likumu izveidotā tiesā. [..]

[..]

27. Atgādināšu, ka Līguma par Eiropas Savienību 6. pants ir formulēts šādi:

“1. Savienība ir dibināta, ievērojot dalībvalstu kopīgos principus — brīvības, demokrātijas, cilvēktiesību un pamatbrīvību respektēšanas principu un tiesiskuma principu.

3. Ikvienam, kas tiek apsūdzēts noziedzīgā nodarījumā, ir tiesības vismaz:

[..]

2. Savienība kā Kopienu tiesību vispārēju principu ievēro pamattiesības, ko nodrošina 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija un kas izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām.”

c) aizstāvēt sevi pašam vai saņemt paša izvēlēta aizstāvja juridisku palīdzību, vai, ja viņam trūkst līdzekļu, lai algotu aizstāvi, saņemt nozīmēta aizstāvja palīdzību par velti, ja tas nepieciešams tiesvedības interesēs [..]”

28. Savukārt ECTK 6. panta redakcija ir šāda:

“1. Ikvienam ir tiesības, nosakot savu civilo tiesību un pienākumu vai jebkuras viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību krimināl-

29. Daži lietas dalībnieki tomēr iesaka paplašināt kontroles atskaites noteikumus. Pirmkārt, atsauce uz ECTK 6. pantu esot pārāk šaura un esot jāpalielina apstrīdētās tiesību normas atbilstības izskatīšana, it īpaši, ņemot vērā advokātu neatkarības principu, profesionālā noslēpuma principu, lojalitātes pienākumu, tiesības uz aizstāvību (tiesības uz

juridisko palīdzību un tiesības neliecināt pret sevi) un samērīguma principu. Otrkārt, ESAP interesējas par direktīvas tiesiskā pamata atbilstību un spēkā esamību.

30. Saskaņā ar minēto lietas dalībnieku viedokli EKL 234. pantā paredzētās spēkā esamības kontrole ļauj veikt šādu paplašināšanu. Šajā sakarā tie pamatojos uz Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru "Tiesas kompetence atbilstoši Līguma 177. pantam [EKL 234. pants] lemt par Kopienas iestāžu pieņemtu tiesību aktu spēkā esamību saistībā ar pamatiem, uz kuriem atsaucoties varētu apstrīdēt šo tiesību aktu spēkā esamību, nav ierobežota"<sup>24</sup>.

31. Šī judikatūra nav apstrīdama. Tomēr tai nav tāda nozīme, kādu tai piešķir attiecīgie lietas dalībnieki. Ar šo apgalvojumu Tiesa neatzīst, ka tai būtu pilnīga brīvība pēc būtības mainīt iesniedzējtiesas uzdotā jautājuma par spēkā esamību saturu. Tā tikai vēlas uzsvērt, ka šajā sakarā tās kontroli var attiecināt uz viesiem tiesiskajiem pamatiem, kas nosaka EKL 230. pantā paredzētās

tiesiskuma kontroles robežas. Tomēr paliek spēkā princips, ka Kopienas tiesību akta spēkā esamības pārbaude ir jāveic uzdotā "prejudiciālā jautājuma ietvaros"<sup>25</sup>.

32. Protams, šādi noteikti ierobežojumi Tiesai dod zināmu elastību. Tiesai vienmēr ir atļauts precizēt prejudiciālā jautājumu saturu, ņemot vērā apsvērumus, ko iesnieguši lietas dalībnieki pamata prāvā vai kas izriet no rīkojumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izklāstītajiem pamatiem<sup>26</sup>. Tāpat ir jāatzīst, ka Tiesai ir iespēja pēc savas iniciatīvas un papildus uzdotajam jautājumam izskatīt dažus nozīmīgus trūkumus<sup>27</sup>.

33. Šajā lietā, manuprāt, Tiesai nebūtu jālūdz izmantot šo elastību. Divos no izvirzītajiem iebildumiem jautājums ir skaidrs. Runājot par direktīvas tiesiskā pamata apstrīdēšanu, ir skaidrs, ka tā neattiecas uz uzdoto jautājumu un tā nozīmi. Jautājums attiecas tikai uz atsevišķu tiesību normu atbilstību Kopienas tiesību sistēmas pamatprincipiem, nevis kompetenci, kas bija Kopienai, lai tās pieņemtu. Samērīguma princips ir Kopienas tiesību sistēmā atzīto pamattiesību īstenošanas un kontroles elements. Tādēļ tas katrā ziņā ir jāņem vērā šo tiesību piemērošanā.

24 — Skat. it īpaši 1998. gada 16. jūnija spriedumu lietā C-162/96 *Racke* (Recueil, I-3655. lpp., 26. punkts).

25 — 1982. gada 28. oktobra spriedums apvienotajās lietās no 50/82 līdz 58/82 *Dorca Marine* u.c. (Recueil, 3949. lpp., 13. punkts).

26 — 1973. gada 10. janvāra spriedums lietā 41/72 *Getreide Import* (Recueil, I. lpp., 2. punkts) un 1978. gada 25. oktobra spriedums apvienotajās lietās 103/77 un 145/77 *Royal Scholten-Honig* (Recueil, 2037. lpp., 16. un 17. punkts).

27 — 1964. gada 18. februāra spriedums apvienotajās lietās 73/63 un 74/63 *Internationale Crediet- en Handelsvereniging* (Recueil, 3. lpp., 28. punkts).

Tāpēc šajā sakarā iesniedzējtiesas lūgtās kontroles apmērs nav jāpaplašina.

### III — Advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzības pamats

34. Situācija ir atšķirīga saistībā ar pārējiem principiem, kurus minējušas personas, kas iestājušās lietā. Lai gan tiem ir nozīme saistībā ar uzdoto jautājumu, procesuālās ekonomijas apsvērumu dēļ nešķiet, ka tie būtu jāanalizē atsevišķi. Šos principus var viegli apvienot vienā no tiem, proti, advokāta profesionālā noslēpuma principā. To vistiešāk apdraud apstrīdētajā direktīvā paredzētais pienākums sniegt informāciju. Tieši šī pienākuma sniegt informāciju atbilstība prasībām par advokāta profesionālo noslēpumu izraisīja iesniedzējtiesas jautājumu.

36. Dažas personas, kas iestājušās lietā, uzskata, ka nav lietderīgi noteikt precīzu tiesību avotu, kas veltīts advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzībai. Šim principam esot aksiomas vērtība<sup>28</sup>. Šī principa iezīmes ir iespējams atrast “visās demokrātijās” un visos laikos — minēts Bibēlē, tas parādās arī antikās vēstures rakstos, no gadsimta uz gadsimtu. No šāda viedokļa raugoties, tas, ka advokāta profesionālais noslēpums pelna atzišanu Kopienų tiesību sistēmā, esot vienkārši tāpēc, ka tā izcelsme ir meklējama pašos Eiropas sabiedrības pamatos.

35. Tādēļ, manuprāt, pareizā metode ir vispirms noskaidrot, vai šīm prasībām ir vispārīgo tiesību principu vai Kopienų tiesību sistēmā aizsargātu pamattiesību statuss. Ja tas tā būtu, varētu uzskatīt, ka Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 2. punkts ir pietiekams pamats, lai atbildētu uz visām lietas dalībnieku izteiktajām bažām.

37. Turklāt tiek ieteikts atsaukties uz noteikumiem, kurus ir pieņēmušas visas advokātu profesionālās kolēģijas visās dalībvalstīs. Noslēpums esot advokātu profesijas neatņemama sastāvdaļa. Tas ir minēts visos ētikas kodeksos, par paraugu ņemot ESAP pieņemto Eiropas advokātu ētikas kodeksu<sup>29</sup>, kura 2.3. pantā par profesionālo noslēpumu paredzēts, ka “advokāta uzdevuma būtība ir tāda, ka advokāts ir klienta noslēpumu glabātājs un konfidencialas informācijas adresāts. Bez konfidencialitātes garantijas nav iespējama

28 — *Ordre des barreaux francophones un germanophone un Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles* rakstveida apsvērumi, 22. lpp.

29 — Šis kodekss pieņemts 1988. gada 28. oktobrī un pēdējo reizi grozīts 2006. gada 19. maijā.

uzticība advokātam. Profesionālais noslēpums tādējādi tiek atzīts par advokāta pamata un galvenajām tiesībām un pienākumu". Noteikums par profesionālo noslēpumu no šāda viedokļa ir formulēts kā pienākums būt diskrētam, kas ir profesijas ētikas pamatā.

38. Lai atzītu prasību par Kopienu tiesību aizsardzību, Tiesas judikatūra nevar būt balstīta tikai uz sociālu aksiomu vai uz kādu profesiju regulējošiem noteikumiem. Būt un jābūt ir divas pavisam atšķirīgas lietas. Protams, Tiesa nevar ignorēt šo principu, kas ir tik elementārs, ka šķiet universāli atzīts. Tomēr no tā, ka noteikumam zināmās sociālās un privātās nozarēs ir lielāka vērtība, neizriet, ka tas būtu jāatzīst par Kopienu tiesību vispārīgo principu. Vēl ir jānoskaidro, vai šajā tiesību sistēmā pastāv neatkarīgi avoti, kas nodrošina tā aizsardzību.

39. Tādējādi var uzdot jautājumu par to, vai šajā jomā pastāv kopīgas dalībvalstu konstitucionālas tradīcijas. Tiesa iepriekš minētajā spriedumā lietā *AM & S* ir atgādinājusi: "Kopienas tiesībās, kas radušās ne vien no ekonomiskās, bet arī juridiskās dalībvalstu interpretācijas, ir jāņem vērā šo valstu tiesībām kopēji principi un jēdzieni"<sup>30</sup>. Savienības dalībvalstu tiesību salīdzinošs pētījums liecina, ka advokāta profesionālais

noslēpums lielākajā daļā šo valstu pastāv kā tiesību avotu hierarhijas pamatprincips un tam ir uz sabiedrisko kārtību balstīta noteikuma statuss<sup>31</sup>. No šī pētījuma tomēr izriet arī tas, ka profesionālā noslēpuma aizsardzības apmērs un noteikumi dažādās tiesību sistēmās samērā ievērojami atšķiras. Tāpēc, lai gan, lai interpretētu advokāta profesionālā noslēpuma jēdzienu, ir jāņem vērā dažādi valsts tiesību akti un judikatūra, manuprāt, ievērojot atšķirības un atkāpes, kas ietekmē šī principa piemērošanu dalībvalstu tiesību sistēmās, būtu jāizmanto cits aizsardzības avots.

40. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ECTK nostiprinātajām pamattiesībām Kopienas tiesību sistēmā ir "īpaša nozīme" un tās ir vispārējo tiesību princips — kuru ievērošanu nodrošina Tiesa — neatņemama sastāvdaļa<sup>32</sup>. No tā obligāti neizriet, ka pamattiesību aizsardzības apmērs Kopienas tiesību sistēmā būtu tāds pats, kādu nodrošina ECTK. Tomēr Kopienā nav pieļaujami pasākumi, kas nav saderīgi ar ECTK atzīto cilvēktiesību ievērošanu<sup>33</sup>.

31 — Šajā sakarā skat. ģenerāladvokāta Ležē [Léger] secinājumus iepriekš minētajā lietā *Wouters* u.c., 182. punkts.

32 — Skat. it īpaši 2003. gada 12. jūnija spriedumu lietā C-112/00 *Schmidberger* (*Recueil*, I-5659. lpp., 71. punkts).

33 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Schmidberger*, 73. punkts.

30 — Iepriekš minētais spriedums lietā *AM & S*, 18. punkts.

41. Lai gan ECTK advokāta profesionālais noslēpums tieši nav minēts, tajā tomēr ir ietvertas tiesību normas, kas varētu garantēt tā aizsardzību. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra šajā sakarā piedāvā divas dažādas pieejas. No vienas puses, ņemot vērā apstākļus, kādos tas ir piemērojams, advokāta noslēpums, kā norāda iesniedzējtiesa, ir saistīts ar tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu. Spriedumā lietā *Niemietz* pret Vāciju Eiropas Cilvēktiesību tiesa nosprieda, ka, ja tiek apdraudēts advokāta profesionālais noslēpums, tas “var atsaukties uz pareizas tiesvedības nodrošināšanu un tādējādi uz 6. pantā garantētajām tiesībām”<sup>34</sup>. Noslēpums ir uzticības nosacījums, kas veicina uzticēšanos un ļauj noskaidrot taisnību un atjaunot taisnīgumu. Bet, no otras puses, tā kā tā mērķis ir aizsargāt, tas ir tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību galvenais elements<sup>35</sup>. Spriedumā lietā *Foxley* pret Apvienoto Karalisti Eiropas Cilvēktiesību tiesa šajā sakarā atbilstoši ECTK 8. pantam uzsver konfidencialitātes principa un profesionālā noslēpuma nozīmi attiecībās starp advokātu un klientu<sup>36</sup>. Noslēpums aizsargā pilsoņus no netaktiskas tādu faktu izpaušanas, kas varētu aizskart viņu cieņu un godu.

pamattiesības, ir jāņem vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra<sup>37</sup>. Tādējādi tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu un privātās dzīves neaizskaramību ir jāuzskata par dubultu pamatu advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzībai Kopienas tiesību sistēmā.

43. Teorētiski varētu būt svarīgi izvēlēties vienu no šiem abiem pamatiem. Norādišu, ka noslēpuma aizsardzības saistīšana ar vienu vai otru no šīm tiesībām var mainīt šīs aizsardzības apjomu. Pamatot noslēpuma neizpaušanu ar tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu netieši nozīmē, ka tā piemērošana ir ierobežota ar tiesvedību — procesu tiesā vai tai līdzvērtīgā iestādē. Tāda bija Tiesas izvēle iepriekš minētajā spriedumā lietā *AM & S*. Šīs izvēles dēļ tiesības uz korespondences neaizskaramību šīs lietas apstākļos bija jāaizsargā tikai “tiesību uz aizstāvību ietvaros un interesēs”<sup>38</sup>. Turpretim tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību izvēle *a priori* paredz, ka aizsardzība tiek attiecināta uz visiem noslēpumiem, ko klients uztic profesionālim, ņemot vērā apstākļus, kādos veidojas šīs attiecības.

42. Tiesa šādu judikatūru nevar neņemt vērā. Tā jau ir uzsvērusi, ka tai, interpretējot

44. Tomēr šajā analīzes stadijā šādai izvēlei, manuprāt, nav nozīmes. Tieši pretēji, dubulta

34 — Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1992. gada 16. decembra spriedums lietā *Niemetz* pret Vāciju, 37. punkts.

35 — Skat. pēc analogijas ārsta noslēpuma jomā 1992. gada 8. aprīļa spriedumu lietā C-62/90 Komisija/Vācija (*Recueil*, I-2575. lpp., 23. punkts).

36 — Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 29. septembra spriedums lietā *Foxley* pret Apvienoto Karalisti, 44. punkts; kā arī 1998. gada 25. marta spriedums lietā *Kopp* pret Šveici.

37 — 2006. gada 29. jūnija spriedums lietā C-301/04 P Komisija/*SGL Carbon* (Krājums, I-5915. lpp., 43. punkts).

38 — Iepriekš minētais spriedums lietā *AM & S*, 21. punkts.

pamata izvirzīšanas priekšrocība ir tāda, ka ir iespējams izvērtēt visus apsvērumus, ko norādījušas personas, kas iestājušās lietā. Advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzība ir divdaļīgs princips, viena daļa ir procesuāla, ietverta pamattiesībās uz lietas taisnīgu izskatīšanu, otra ir materiāla, balstīta pamattiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību. Procesuālā ziņā to ir viegli saistīt ar tiesībām uz aizstāvību, tiesībām uz juridisku palīdzību un tiesībām neliecināt pret sevi<sup>39</sup>. Materiālā ziņā tas atbilst prasībai, “ka ikvienai personai ir jābūt tiesībām brīvi vērsties pie advokāta, kura profesionālajos pienākumos ietilpst *neatkarīgu* juridisku konsultāciju sniegšana visiem, kam tas ir nepieciešams”<sup>40</sup>, un atbilstošam pienākumam — advokāta lojālai attieksmei pret klientu. Noslēpuma princips izriet no advokāta profesijas īpašā statusa.

liktais pienākums sniegt informāciju aizskar šo principu, kuru aizsargā Kopienu tiesību sistēmas pamatprincipi.

46. Ja pēc šīs analīzes būtu jāatzīst, ka Kopienu tiesībās pastāv advokāta profesionālā noslēpuma princips, tomēr nebūtu jāsecina, ka šādā veidā advokātu profesijai tiek atzītas absolūtas prerogatīvas.

#### IV — Advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzības ierobežojumi

45. Ja advokātu neatkarības principu, tiesības uz aizstāvību vai tiesības klusēt apdraud apstrīdētajā Kopienu tiesību normā paredzētais pienākums sniegt informāciju, tad tas galvenokārt ir tādēļ, ka tie ir ietverti advokāta profesionālā noslēpuma principā. Šajā lietā jautājums tādā ir par to, vai apstrīdētajā direktīvā advokātiem Eiropas Savienībā uz-

47. Par tiesībām uz advokāta un klienta sakaru konfidencialitātes aizsardzību ģenerāladvokāts Vorners [Warner] lietā *AM & S* jau minēja, ka “tās ir tiesības, kas ir vispārīgi atzītas civilizētu valstu tiesību aktos, tiesības, kuras nav viegli noliegt, bet tās nav tādas, kas Kopienā tiktu aizsargātas tādā mērā, ka Padome nevarētu pieņemt lēmumus, tajās paredzot izņēmumus vai grozījumus”<sup>41</sup>. Tas pats attiecas arī uz profesionālā noslēpuma aizsardzību, kā to turklāt apliecina visu Kopienas dalībvalstu attiecīgo tiesību aktu vērtējums. Ir iespējams, ka zināmos konkrētos gadījumos profesionālajam noslēpumam

39 — Skat. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu, kurā kodificēta Tiesas judikatūra par tiesībām uz pieeju tiesai; 1989. gada 18. oktobra spriedums lietā 374/87 *Orkem*/Komisija (*Recueil*, 3283. lpp., 35. punkts).

40 — Iepriekš minētais spriedums lietā *AM & S*, 18. punkts (mans izcēlums).

41 — Ģenerāladvokāta Vornera secinājumi iepriekš minētajā lietā *AM & S*, 1637. lpp.



ir jāatkāpjas augstākstāvošu imperatīvu vispārējo interešu priekšā. Tādējādi šajā lietā apstrīdēto tiesību normu nevar uzskatīt par spēkā neesošu tikai tādēļ, ka tajā ir paredzēti zināmi advokāta profesionālā noslēpuma ierobežojumi. Jāpārbauda arī, vai šādi noteikti ierobežojumi atbilst noteikumiem par to, kā var ierobežot tiesības, kas ir advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzības pamatā Kopienų tiesību sistēmā. Tā kā tie apdraud Kopienų tiesību sistēmā aizsargātu tiesību nodrošināšanu, tiem ir jābūt stingri ierobežotiem un pamatotiem.

ka, lai gan minētā harta nav pietiekams juridisks pamats, lai personām rastos tiesības, uz kurām tās varētu atsaukties tieši, tai tomēr ir zināma nozīme kā Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 2. punktā minēto tiesību aizsardzības instrumentu interpretācijas kritērijam. Raugoties no šāda viedokļa, šai hartai varētu būt divkārsa funkcija. Pirmkārt, tā var radīt prezumpciju, ka pastāv tiesības, kuru esamība būtu jāapstiprina vai nu ar dalībvalstīm kopīgām konstitucionālām tradīcijām, vai ar ECTK tiesību normām. Otrkārt, ja tiesības tiek atzītas par pamattiesībām, kuras aizsargā Kopienų tiesību sistēma, harta ir īpaši noderīgs dokuments, lai noteiktu šo tiesību saturu, piemērošanas jomu un nozīmi, kas tām ir jāpiešķir. Turklāt ir jāatgādina, ka hartas tiesību normas, kas tika izstrādātas ilgā diskusiju procesā Eiropas līmenī, lielā mērā kodificē Tiesas judikatūru.

48. Lai pārbaudītu ierobežojumu pamatotību, ko apstrīd prasītājas, es iesaku piemērot Eiropas Savienības Pamattiesību hartā noteikto analīzes shēmu. Tiesa jau iepriekš ir apgalvojusi, ka, lai gan šī harta “nav juridiski saistošs dokuments”, tās galvenais mērķis, “kā izriet no tās preambulas, ir vēlreiz apstiprināt tiesības, kas izriet it īpaši no dalībvalstu konstitucionālajām tradīcijām un kopējām starptautiskajām saistībām, no Līguma par Eiropas Savienību un Kopienų līgumiem, no [ECTK], Sociālajām hartām, ko ir pieņēmusi Kopiena un Eiropas Padome, kā arī no [...] Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras”<sup>42</sup>. No šī fragmenta izriet,

49. Šādā sakarā Tiesai ir jāpārbauda, pirmkārt, vai direktīvas apstrīdētajā tiesību normā noteiktie ierobežojumi nesamazina advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzību tādā veidā vai tiktāl, ka tiek skarta tā būtība, un, otrkārt, vai šos ierobežojumus pamato vispārējo interešu iemesli, kurus ir atzinusi

42 — 2006. gada 27. jūnija spriedums lietā C-540/03 Parlaments/Padome (Krājums, I-5769. lpp., 38. punkts).

Savienība, un vai tie ir samērīgi ar izvirzīto mērķi<sup>43</sup>.

*A — Vai apstrīdētā tiesību norma apdraud advokāta profesionālā noslēpuma būtību?*

50. Aizsargāt pamattiesību būtību nozīmē vai nu nodrošināt tādu šo tiesību aizsardzību, kas vislabāk atbilst pārējo pamattiesību būtībai, vai nu noteikt apstākļus un nosacījumus, kuros šo tiesību aizsardzība tiek pastiprināta.

51. Šajā lietā grūtības rada jautājums, kādos apstākļos un pie kādiem nosacījumiem advokāta profesionālo noslēpumu nevar ierobežot. Lietas dalībnieku interpretācija visvairāk atšķiras tieši šajā jautājumā.

52. No vienas puses, Komisija uzskata, ka advokātu noslēpuma būtība pilnībā attiecas

uz "tiesvedības" jomu. Lai varētu atzīt, ka šis noslēpums tiek aizsargāts, ir jāpierāda tā saikne ar tiesvedību. Profesionālais noslēpums ir jāaizsargā tikai tiesvedībā vai vismaz procesā tiesā vai tai līdzvērtīgā iestādē. Šādi turklāt esot jāinterpretē iepriekš minētais Tiesas spriedums lietā *AM & S*, proti, tas pieprasa "saikni" ar tiesvedību. No šāda viedokļa raugoties, piemērojot advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzību tikai tiesvedībai, direktīva neizraisītu kritiku.

53. Pretēja nostāja ir lietas dalībniekiem, kas pārstāv advokātu kolēģijas, kuras uzskata, ka noslēpuma noteikums nav atdalāms no advokāta profesijas, kurai tas piešķir īpašu statusu un cieņu. Katrā ziņā tikai pats advokāts varot izlemt, kādus ierobežojumus tam var noteikt. Piemērot noslēpumu tikai vienai no viņa darbībām būtu pretrunā pamatprincipiem un neiespējami piemērot praksē, jo minētās darbības ir sarežģītas un nedalāmas. No šāda viedokļa raugoties, ir skaidrs, ka, ja direktīvā tiktu pieprasīts, lai noslēpums tiktu izpausts atsevišķās advokātu darbības jomās, tā pārkāptu pamattiesības.

54. Šīm abām interpretācijām, kas nav savienojamas, tomēr ir kopējs aspekts, kas jāņem par izejas punktu. Visi lietas dalībnieki

43 — Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 52. panta 1. punktā ir noteikts: "Visiem šajā hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem ar likumu, un tajos jārespektē šo tiesību un brīvību būtība. Ievērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējās nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu tiesības un brīvības".

piekřit tam, ka advokāta profesionālais noslēpums pastāv tāpēc, ka advokāta un klienta starpā ir jābūt uzticībai<sup>44</sup>. Šādas attiecības faktiski ir lietderīgas divos aspektos. Pirmkārt, tas ir nepieciešams klientam, noslēpuma glabātājam, kurš tādējādi var būt drošs, ka nodod šo noslēpumu uzticamai personai — savam advokātam. Bet tas ir nepieciešams arī visai sabiedrībai, jo, veicinot to, ka personas zina savas tiesības un īsteno tiesības uz aizstāvību, tiek sekmēta pareiza tiesvedības norise un patiesības noskaidrošana. Tomēr šīs attiecības ir trauslas. Tām ir jāattīstās aizsargātos apstākļos. Šajā lietā tātad ir svarīgi rūpīgi noteikt šo apstākļu robežas. Tās nevarētu būt pārāk šauras, citādi tās draudētu iznīcināt nosacījumus patiesai uzticībai starp advokātu un klientu. Bet, no otras puses, tās nevarētu būt arī pārāk plašas, riskējot padarīt noslēpumu par vienkāršu advokāta profesijas atribūtu. Taču profesionālais noslēpums nevar būt advokāta īpašums. Tas drīzāk ir jāuzskata par vērtību un pienākumu. Saskaņā ar Lorda Deninga [*Lord Denning*] teikto priekšrocības, ko dod advokāta noslēpums, “ir nevis advokāta, bet gan klienta priekšrocības”<sup>45</sup>. Šīm priekšrocībām jēga ir tikai tad, ja tās kalpo taisnīguma interesēs un tiesību ievērošanai. Tās advokātam tiek uzticētas vienīgi kā tiesību aizsardzības sistēmai piederīgai personai.

55. Turklāt ir viens jautājums, kas šajā lietā nerada nesaskaņas. Visi lietas dalībnieki

piekřit, ka profesionālais noslēpums ir īpaši jāaizsargā, kad advokāts veic savas funkcijas kā klienta pārstāvis vai aizstāvis tiesā. Kā šajā sakarā secinājumos lietā *Wouters* u.c. atgādināja ģenerālvokāts Ležē: “advokātam tiesas spriešanā ir galvenā loma kā starpniekiem starp personu un tiesu”<sup>46</sup>. Tāpēc nav nejauši, ka Tiesa viņus ir nosaukusi par “tiesas palīgiem” un “asistentiem”<sup>47</sup>.

56. Tātad strīds ir par to, vai šāda aizsardzība būtu jāpiemēro plašāk, nekā nepieciešams pārstāvībai un aizstāvībai, un par to, ciktāl tā būtu jāpaplašina. Šajā sakarā jākonstatē, ka dažādu dalībvalstu tiesību aktos noteiktās situācijas ir pretrunīgas.

57. Sākotnēji šķiet, ka apstrīdētajā direktīvā pieņemtā nostāja ir vidusceļš. Kad tika izskatīts Komisijas iesniegtais direktīvas projekts, Parlaments vēlēās īpaši noteikt, ka atkāpe tiek attiecināta arī uz juridiskajām konsultācijām. Kā jau norādīts, šis priekšlikums netika pieņemts. Pieņemtās direktīvas 6. panta 3. punkta otrajā daļā ir paredzēts tikai tas, ka advokātam nav pienākuma sniegt informāciju ne tikai “aizstāvēt vai pārstāvēt klientu tiesas procesā”, bet arī “kad viņš

44 — Ģenerālvokāta Ležē secinājumi iepriekš minētajā lietā *Wouters* u.c., 182. punkts.

45 — Lord Denning, *The Due Process of Law*, izdevniecība Butterworths, Londona, 1980, 29. lpp.

46 — Ģenerālvokāta secinājumi, 174. punkts.

47 — 1974. gada 3. decembra spriedums lietā 33/74 *Van Binsbergen* (*Recueil*, 1299. lpp., 14. punkts) un iepriekš minētais spriedums lietā *AM & S*, 24. punkts.

izvērtē klienta juridisko situāciju". Pēdējo izteikumu var interpretēt dažādi. Par to arī liecina dažādie valstu tiesību akti, ar kuriem transponēta šī direktīva<sup>48</sup>.

58. Lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu par spēkā esamību, vispirms ir jāprecizē šī jēdziena nozīme.

1) Jēdziens "klienta juridiskās situācijas izvērtēšana"

59. Saskaņā ar Komisijas viedokli šī jēdziena interpretācijai nav nekādas nozīmes, lai spriestu par direktīvas spēkā esamību. Tā kā advokāta profesionālais noslēpums principā attiecas tikai uz juridiskām vai tām pielidzi-

nāmām darbībām, atliek konstatēt, ka direktīva šīs darbības atbrīvo no pienākuma sniegt informāciju. Citiem vārdiem, pat tad, ja juridiskā vērtējuma sniegšana būtu pakļauta pienākumam sniegt paziņojumu, direktīva būtu jāuzskata par spēkā esošu. Tiesas sēdē pārstāvētās advokātu kolēģijas savukārt uzskata, ka profesionālais noslēpums attiecas arī uz juridiskām konsultācijām. Tāpēc tās iesaka klientu juridiskās situācijas izvērtēšanas jēdzienu interpretēt plaši. Ja tiktu atzīts, ka apstrīdētā tiesību norma neietver konsultāciju jēdzienu, direktīva būtu jāuzskata par spēkā neesošu.

60. Manuprāt, profesionālā noslēpuma princips attiecas arī uz juridisko konsultāciju sniegšanu, kā apgalvo advokātu kolēģijas, kas iestājušās lietā. Tam ir divkārsš iemesls, ko vienlaicīgi pamato principiāli un praktiski apsvērumi. Principā ir jāņem vērā "civilizētas sabiedrības pamata prasība, lai ikvienai personai būtu iespēja vērsties pie advokāta, lai saņemtu padomu vai palīdzību, un lai gadījumā, ja tiek uzsākts tiesas process, sev nodrošinātu pārstāvību"<sup>49</sup>. Gan kā pārstāvis, gan kā aizstāvis ikviens advokāts pilda arī asistenta un padomdevēja funkcijas. Tādējādi viņš nodrošina ne tikai iespēju vērsties tiesā, bet arī tiesību pieejamību. Tik kompleksā sabiedrībā kā Eiropas sabiedrība otrā garantija nav mazāk svarīga par pirmo. Ikvienu pilsoņu iespēja saņemt neatkarīgas konsultācijas, lai iepazītos ar tiesībām, kas regulē viņa

48 — Daudzas dalībvalstis direktīvas tekstu transponējušas burtiski. Dažas dalībvalstis, transponējot direktīvu, izvēlējas juridiskās konsultācijas minēt īpaši — tā tas ir Vācijas tiesībās (*Geldwäschebekämpfungsgesetz* [Likums par nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanas novēršanu] 11. panta 3. punkta pirmais teikums), Francijas tiesībās (*Code monétaire et financier* [Monetārā un finanšu kodekss] 562-2-1. pants), Grieķijas tiesībās (Likuma 2331/1995 2.a panta 1. punkta β apakšpunkts, grozīts ar Likuma 3424/2005 4. pantu) un Lielbritānijas tiesībās (*Proceeds of Crime Act 2002* [2002. gada likums par nelikumīgi iegūtiem līdzekļiem], 330. panta 6. un 10. apakšpunkts). Visbeidzot, ir dalībvalstis, kas no direktīvas 6. panta 3. punkta otrajā daļā paredzētās atkāpes ir izslēgušas juridiskās konsultācijas, kam nav sakara ar tiesvedību; tā tas ir Somijā (*Rahanpesulaki* 3. panta 18. punkts) un Polijā (2000. gada 16. novembra likuma 11. panta 5. punkts, grozīts ar 2004. gada 5. marta likumu).

49 — Ģenerālvokāta Slinna [*Slynn*] secinājumi iepriekš minētajā lietā *AM & S*, 1654. lpp.

konkrēto situāciju, ir tiesiskas valsts galvenā garantija. Šādos apstākļos uzticības pakts, kas garantē noslēpuma aizsardzību, būtu jāattiecinā arī uz juridiskās palīdzības un konsultāciju jomu<sup>50</sup>. Šāda paplašināšana turklāt atbilst Tiesas judikatūras attīstībai. Spriedumā lietā *AM & S* tiek īpaši atgādināts, cik nozīmīgi ir, lai klientam būtu pieejama neatkarīga juridiskā konsultācija un tiesiskā palīdzība<sup>51</sup>.

legalizēšanu. Jebkāda šāda veida ierobežojums būtu jāuzskata par Kopienas tiesību sistēmā aizsargāto tiesību būtības apdraudējumu.

61. Katrā ziņā praksē šķiet grūti jurista pienākumu īstenošanā nošķirt laiku, kas veltīts konsultācijām, no laika, kas veltīts pārstāvībai. Ja šāds laika dalījums būtu jāveic ikreiz, kad tas vajadzīgs direktīvā izvirzīto mērķu sasniegšanai, nav šaubu, ka no tā ciestu starp profesionāli un klientu pastāvošās uzticības attiecības.

62. No šīs analīzes izriet, ka advokāta profesionālajam noslēpumam piemērojamā pastiprinātā aizsardzība ir jāattiecinā uz pārstāvību, aizstāvību, juridisko palīdzību un konsultācijām. Tādējādi es iesaku nolemt, ka advokātam, pildot šīs funkcijas, nevar uzlikt pienākumu sniegt informāciju saistībā ar cīņu pret nelikumīgi iegūtas naudas

63. Vai attiecīgās direktīvas apstrīdētās tiesību normas šajā lietā apstiprinātā redakcija ir saderīga ar šādu vērtējumu? Atgādināšu, ka Tiesa ir konsekvēnti atzinusi, ka, "ja Kopienas sekundāro tiesību normu var interpretēt dažādi, priekšroka ir dodama tādai interpretācijai, kas to padara atbilstošu Līgumam, nevis tādai, kura noved pie secinājuma, ka tiesību norma ar to nav saderīga"<sup>52</sup>. Šajā lietā, manuprāt, direktīvā lietoto jēdzienu "klienta juridiskās situācijas izvērtēšana" var droši uztvert kā tādu, kas ietver juridiskās konsultācijas. Šāda interpretācija ievēro pamattiesības un tiesiskas valsts principus, ko aizsargā Kopienas tiesību sistēma. Turklāt tā atbilst direktīvas preambulas septiņpadsmitā apsvēruma tekstam, kas principā paredz, ka "uz juridiskajām konsultācijām joprojām attiecas pienākums neizpaust profesionālo noslēpumu". Tādējādi es iesaku direktīvas 6. panta 3. punkta otro daļu interpretēt tā, ka tajā advokāti, kuri sniedz juridiskas konsultācijas, ir atbrīvoti no pienākuma sniegt informāciju.

50 — *Ibidem*, 1655. lpp.

51 — Iepriekš minētais spriedums lietā *AM & S*, 18. un 21. punkts.

52 — 1983. gada 13. decembra spriedums lietā 218/82 Komisija/Padome (*Recueil*, 4063. lpp., 15. punkts) un 1995. gada 29. jūnija spriedums lietā C-135/93 Spānija/Komisija (*Recueil*, I-1651. lpp., 37. punkts).

64. Tomēr vēl ir jāpārbauda, vai direktīvas tiesību normas visos aspektos atbilst šādai interpretācijai. Advokātu kolēģijas apgalvo, ka, pakļaujot direktīvas 2.a panta 5. punktā minētās darbības pienākumam sniegt informāciju, direktīva pārkāpj šādi interpretēto profesionālā noslēpuma principu. Šis kolēģijas uzskata, ka, veicot visas šīs darbības, advokātam ir jāanalizē un jāizvērtē klienta juridiskā situācija. Šādos apstākļos būtu nepiemēroti izslēgt profesionālā noslēpuma aizsardzību saistībā ar šādām darbībām.

65. Jāatzīst, ka praksē var būt grūti nošķirt advokāta juridiskās funkcijas no “nejuridiskām” funkcijām. Tomēr, manuprāt, nav neiespējami noteikt skaidru kritēriju, kas ļautu nodalīt gadījumus, kuros advokāts, darbojoties “advokāta statusā”, bauda profesionālā noslēpuma aizsardzību, no gadījumiem, kuros šāda aizsardzība nav jāpiemēro. Turklāt, manuprāt, tikai ar šādu nosacījumu ir iespējams saglabāt līdzsvaru starp advokāta un klienta attiecībās esošās uzticēšanās aizsardzību un prasību aizsargāt sabiedrības vispārējās intereses, ievērojot Kopienas tiesību sistēmā aizsargātās tiesības. Turklāt man šķiet grūti pamatot advokāta profesionālā noslēpuma paplašināšanu vienīgi ar to, ka pastāv praktiskas grūtības, neņemot vērā to, ka mūsdienās advokāta profesija ietver darbības, kas ir plašākas nekā specifiskie pārstāvības un konsultēšanas uzdevumi.

2) Kritērijs, lai nošķirtu darbības, ko aizsargā profesionālais noslēpums

66. Tiesā notikušajā tiesas sēdē personas, kas iestājušās lietā, ieteica dažādus nošķiršanas kritērijus. Padome ieteica pamatoties uz paziņojamās darbības praktisko veidu. Turklāt savos rakstveida apsvērumos tā uzskata, ka ir jāņem vērā kritērijs, kas saistīts ar advokātu aktīvu piedalīšanos attiecīgo darbību veikšanā. Šāds bija arī Parlamenta tiesas sēdē aizstāvētais viedoklis — esot pilnībā iespējams konsultāciju sniegšanu nošķirt no darbošanās klienta vārdā un interesēs. Itālijas valdība savukārt apgalvo, ka esot jāaizsargā tikai neatkarīgi sniegtas konsultācijas.

67. Iepazīnušās ar šiem vērtējumiem, tiesas sēdē pārstāvētās advokātu kolēģijas piekrita, ka direktīvas 2.a panta 5. punktā minētās darbības varētu nošķirt. Lai gan a) apakšpunktā minētās pilnvarotā pārstāvja darbības rezultātā patiesi vairs nepastāv atšķirības starp advokāta interesēm un klienta interesēm tā, ka advokāts zaudē savu neatkarību, tā tas nav a) apakšpunktā minētajos palīdzības gadījumos, kuros ir jāievēro advokāta neatkarība.

68. Tātad izrādās, ka dažādo lietas dalībnieku *a priori* pretējās nostājas ir satuvinājušās. Šķiet, ir izveidojusies vienprātība par to, ka profesionālā noslēpuma aizsardzība būtu

jāpiemēro tikai tām kompetences sfērām, kas advokātam ir īpašas. No tā izriet, ka ir mazinājusies viedokļu atšķirība.

69. Manuprāt, būtu bīstami mēģināt noteikt atšķirības atkarībā no advokāta līdzdalības apmēra minētajos darījumos. Es neuzskatu, ka juridiskai palīdzībai īpaša aizsardzība būtu nepieciešama vairāk nekā pilnvarotā pārstāvja darbībai, ja nav pierādīts, ka šo darbību advokāts veic pilnīgi neatkarīgi. Svarīgāks par pašu darbību ir veids, kā šī darbība tiek veikta.

70. Nav šaubu, ka ikvienā gadījumā, kurā iesaistās advokāts, viņam var būt jāizvērtē klienta juridiskā situācija. Tomēr izvērtēšanu var veikt dažādi. Viena lieta ir izklāstīt iecerētā darījuma juridiskos aspektus, otra — izvērtēt situāciju, lai izvēlētos labāko stratēģiju klienta interesēs ekonomiskas vai komerciālas darbības vai darījuma veikšanai. Ja izvērtēšanas mērķis ir tikai palīdzēt klientam organizēt darbību “saskaņā ar likumu” un pakļaut viņa mērķus tiesību aktiem<sup>53</sup>, šāda darbība ir jāuzskata par konsultāciju un tā nav jāpakļauj pienākumam sniegt informāciju, lai kādos apstākļos tā tiktu sniegta. Savukārt, ja izvērtēšanas galvenais mērķis ir veikt vai sagatavot komerciālu vai finanšu darījumu un ja tā ir pakļauta klienta norādījumiem it īpaši nolūkā izvēlēties ekonomiski

izdevīgāko risinājumu, advokāts darbojas tikai kā “darījumu aģents”, kurš velta visas savas zināšanas darbībām, kurām nav juridiska rakstura, un tām nav jāpiemēro profesionālā noslēpuma aizsardzība. Pirmajā gadījumā var uzskatīt, ka advokāts rīkojas ne tikai klienta interesēs, bet arī tiesību interesēs. Otrajā gadījumā dominē klienta intereses. Šādā gadījumā advokāts nerīkojas kā neatkarīgs advokāts, bet atrodas līdzvērtīgā situācijā ar finanšu konsultantu vai uzņēmuma juristu.

71. Tomēr ir jāpiekrīt tam, ka šīs abas situācijas ir grūti nošķirt. Vispārējs vērtējums, kāds šajā lietā ir lūgts Tiesai, neatrisinātu visas praktiskās problēmas, ko šāds vērtējums var radīt. Labākais, ko Tiesa šajā lietā var darīt, ir sniegt visus tās rīcībā esošos interpretācijas elementus, lai dotu norādes kompetentajām valsts iestādēm šī dokumenta piemērošanai. Turklāt atzīmēšu, ka līdzīgu pieeju ir izvēlējušās arī citas tiesas, un tā neradīja īpašas problēmas saistībā ar piemē-

53 — Ģenerāladvokāta Ležē secinājumi iepriekš minētajā lietā *Wouters u.c.*, 174. punkts.

rošanu. Šajās lietās tiesas pieprasīja katrā atsevišķā gadījumā izvērtēt to, kādā kapacitātē darbojas advokāts<sup>54</sup>.

72. Ņemot vērā advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzības fundamentālo raksturu, var taisnīgi pieņemt, ka advokāts rīkojas sev raksturīgajā padomdevēja vai aizstāvja kapacitātē. Tikai tad, ja izrādās, ka advokāts ir veicis funkcijas, kas ļauj apšaubīt viņa neatkarību, var uzskatīt, ka viņam ir pienākums sniegt direktīvā paredzēto informāciju. Šāds vērtējums ir jāveic katrā atsevišķā gadījumā, nodrošinot tiesas kontroli.

### 3) Starpsecinājumi

73. No visas iepriekš veiktās analīzes neizriet neviens faktors, kas varētu padarīt par spēkā neesošu 2.a panta 5. punktu un 6. pantu Direktīvā 91/308/EEK, kurā izdarīti grozījumi

mi ar Direktīvu 2001/97/EK, ar nosacījumu, ka šos pantus interpretēt tā, ka tajos nav paredzēts pienākums sniegt informāciju gadījumos, kad advokāts veic pārstāvību vai sniedz juridiskas konsultācijas. No šāda pienākuma it īpaši ir jāatbrīvo konsultācijas, kas sniegtas, lai palīdzētu klientam veikt darbības "saskaņā ar likumu".

74. Nav pietiekami tikai atzīt, ka advokāta profesionālo noslēpumu var ierobežot, izņemot gadījumus, kuros ir izslēgts jebkāds pienākums sniegt informāciju. Jāpārliciecinās arī par to, vai šiem ierobežojumiem ir lēģitīms mērķis vispārējās interesēs un vai tie ir samērīgi ar to, kas ir vajadzīgs šī mērķa sasniegšanai.

B — Vai ierobežojumiem, kas noteikti advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzībai, ir mērķis vispārējās interesēs?

54 — Šajā sakarā skat. spriedumus no Amerikas Savienoto Valstu judikatūras: *In re Grand Jury Investigation (Schroeder)*, 842 F.2d 1223, 1225 (11<sup>th</sup> Cir. 1987); Amerikas Savienotās Valstis pret *Davis*, 636 F.2d at 1043; Amerikas Savienotās Valstis pret *Horvath*, 731 F.2d 557, 561 (8<sup>th</sup> Cir. 1984. gads); *Upjohn Co.* pret Amerikas Savienotajām Valstīm, 449 U.S. 383 (1981); skat. arī Itālijas Konstitucionālās tiesas 1997. gada 8. aprīļa spriedumu lietā 87/1997 (1997. gada 16. aprīļa *GIURI*), kā arī House of Lords lēmumu lietā *Three Rivers District Council and Others* pret *Governor and Company of the Bank of England* [2004] UKHL 48. Šajā lēmumā Foscotes lords Skots [Lord Scott of Foscote] turklāt precizē: "There is, in my opinion, no way of avoiding difficulty in deciding in marginal cases whether the seeking of advice from or the giving of advice by lawyers does or does not take place in a relevant legal context so as to attract legal advice privilege".

75. Tikai viens lietas dalībnieks Tiesā apšaubīja apstrīdētajā direktīvā izvirzītā mērķa lēģitimitāti. Saskaņā ar *Ordre des avocats du barreau de Liège* viedokli no noslēpuma aizsardzības var atkāpties tikai tad, ja pastāv svarīgākas intereses, kas saistītas ar cilvēku dzīvības aizsardzību.



76. Šāda nostāja nav pamatota. Pirmkārt, man nebūt nešķiet izslēgts, ka citas prasības, kas nav saistītas ar cilvēku dzīvības aizsardzību, varētu būt legītimi mērķi, kas varētu pamatot profesionālā noslēpuma ierobežojumus. Otrkārt, cīņu pret nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizāciju var uzskatīt par mērķi, ko Kopiena ir cienīga izvirzīt.

skatīt par mērķi vispārējās interesēs, kas pamato to, ka tiek atcelta profesionālā noslēpuma aizsardzība, ja vien netiek ietekmētas iepriekš definētās galvenās advokāta darbības. Visbeidzot, atliek tikai pārbaudīt to, vai šādi noteiktie ierobežojumi atbilst samērīguma principam.

77. No Direktīvas 91/308 preambulas pirmā apsvēruma izriet, ka tās mērķis ir novērst, ka kredītiestāžu un finanšu iestāžu izmantošana noziedzīgā darbībā gūtas peļņas legalizēšanai apdraudētu finanšu sistēmas uzticamību un šī sistēma kopumā zaudētu sabiedrības uzticību. Naudas legalizēšanai ir potenciāli iznīcinoša ietekme uz dalībvalstu ekonomiskajām, politiskajām un sociālajām sistēmām. Vēlme attiecināt šo mērķi uz juridisko profesiju pārstāvjiem, manuprāt, ir legītima, ja vien tiek ņemts vērā, ka viņi var veikt ļoti dažādas darbības, kas ir daudz plašākas nekā juridisko konsultāciju vai pārstāvības kompetences. Šādos apstākļos rodas risks, ka advokāti tāpat kā citu profesiju pārstāvji var kļūt par "starpniekiem", kas nelikumīgi iegūtas naudas legalizētājiem dod iespēju sasniegt nelegālus mērķus.

*C — Vai ierobežojumi, kas noteikti advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzībai, atbilst samērīguma principam?*

79. Atbilstoši samērīguma principam advokātu noslēpuma aizsardzības ierobežojumus var noteikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami. ESAP un OFBG šajā lietā apstrīd pienākuma sniegt informāciju nepieciešamību. Tās norāda, ka izvirzīto mērķi varētu sasniegt ar citām metodēm, kas mazāk aizskartu noslēpumu, kā, piemēram, disciplinārsodu un kriminālsodu piemērošanas procesi. Turklāt tas, ka citu profesiju pārstāvji, kas piedalās riskantos darījumos, ir pakļauti pienākumam sniegt informāciju, esot pietiekama garantija izvirzītā mērķa sasniegšanai.

78. Šādos apstākļos cīņas pret nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanu mērķi var uz-

80. Šie argumenti nepārlicina. Pirmkārt, ir skaidrs, ka iepriekš minētajiem procesiem

nav tāds pats uzdevums kā pienākumam sniegt informāciju. Šie procesi attiecas tikai uz sodiem par nelikumīgām darbībām, bet pienākuma sniegt informāciju mērķis ir tikai brīdināt kompetentās iestādes par faktiem, kas varētu liecināt par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kaut arī paziņojuma autors nav piedalījies nelikumīgu darbību veikšanā. Tā kā šīm metodēm ir dažādi mērķi, tās nav salīdzināmas cīņai pret nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanu. Otrkārt, tas, ka citu profesiju pārstāvji ir pakļauti šim pienākumam, nebūt neatsver nepieciešamību tam pakļaut arī juridisku profesiju pārstāvjus, ja izrādās, ka tie ir tieši iesaistīti riskantajos darījumos. Tādējādi var atzīt, ka tiesību norma, kurā paredzēts piemērot šādu pienākumu juridisku profesiju pārstāvjiem, var būt nepieciešama organizētai cīņai pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

81. Tomēr advokātu noslēpums ir pamatprincips, kas tieši saistīts ar tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu un privātās dzīves neaizskaramību. Tādēļ šīs tiesības var aizskart tikai izņēmuma gadījumos, nodrošinot pie-

mērotas un pietiekamas garantijas tam, lai izvairītos no ļaunprātīgas izmantošanas<sup>55</sup>.

82. Šajā sakarā jāatzīmē, ka apstrīdētajam pienākumam ir pievienotas zināmas garantijas, ņemot vērā advokāta profesijas īpašo statusu. Direktīvā šajā sakarā ir paredzētas divējādas garantijas. Pirmkārt, atbilstoši 6. panta 3. punkta pirmajai daļai dalībvalstis var iecelt atbilstīgu attiecīgās profesijas pašpārvaldes organizāciju kā iestādi, kura tiek informēta, ja ir jāsniedz paziņojums. Šī organizācija zināmā mērā pilda filtrēšanas un kontroles funkcijas, lai tiktu aizsargāts profesionālā noslēpuma pienākums, kas advokātam uzlikts attiecībā pret klientu. Otrkārt, direktīvas 8. pantā ir paredzēts, ka dalībvalstīm ir iespēja neaizliegt advokātam atklāt klientam to, ka informācija atbilstoši direktīvas noteikumiem ir nosūtīta atbildīgajām iestādēm. Tas ļauj nodrošināt, ka starp advokātu un klientu tiek saglabātas uzticības pilnas un lojālas attiecības, kas ir advokātu profesijas priekšnosacījums. Šīs garantijas var uzskatīt par piemērotām un efektīvām, lai aizsargātu advokāta un klienta attiecību integritāti.

55 — Skat. pēc analogijas Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001. gada 5. jūlija spriedumu lietā *Erdem* pret Vāciju, 65. punkts.

## V — Secinājumi

83. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Cour d'arbitrage* uzdoto jautājumu atbildēt šādi:

2.a panta 5. punkts un 6. pants Padomes 1991. gada 10. jūnija Direktīvā 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai, kurā izdarīti grozījumi ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 4. decembra Direktīvu 2001/97/EK, ir spēkā, ciktāl tos atbilstoši minētās direktīvas preambulas septiņpadsmitajam apsvērumam un, ievērojot pamattiesības par advokāta profesionālā noslēpuma aizsardzību, interpretē tādējādi, ka nepastāv pienākums paziņot informāciju, kas iegūta pirms tiesas procesa, tā laikā vai pēc tā, kā arī sniedzot juridiskas konsultācijas.